

les 3. Lestekst 1. Oud-Rechterlijk Archief Ambt Nederbetuwe. inv.nr. 203 f 75

kantlijn: Heusden

1. Henrick Ariaenssoon van Ommeren ende Evertgen Barten
2. echteluiden promiserunt aen Beernt Arienssoon ende Willemken
3. Henricx echteluiden vier hondert vijff ende t sestich gulden hercoo-
4. mende van coop ende leverantie van hopp ende twee melckoijen tot
5. des debiteurs genoeghen ontfanghen. Solvendo St. Stevens-
6. dach toecomende over seven jaeren, sijnde inden jaere 1650
7. sonder vertreck. Ende die tonne biers vande coopers tot wijncoop
8. verschoten, sal in cas van prompte betaelinghe alsdan worden
9. gecort ende anders niet, uut seeckere twee mergen soo boulant
10. als boomgaert gelegen op Heusden. O (oosten) Huybert Janssoon
11. Z (zuiden) de Heusdense Leijgraeff, W (westen) Claes Janssoon, N (noord) den
12. Hamse straeth. Ende voorts ex omnibus. Actum den XXXen
13. november anno 1643. Was bij de coperen onderteijkent, nevens Jan
14. Henricxen, Roeloff Evertssoon ende J Huijbertssoon, schooldienaer
15. als getuijghen

kantlijn: Heusden

16. Jan Janssoon ende Aritgen Herrnicx echteluiden, promiserunt aen
17. Henrick Tonissoon ende Anna van Heumen oock echteluiden vier
18. hondert gulden cum interesse, uut vier mergen boulants gele-
19. gen in Snellenburch onder Heusden. O (oosten) 't Capittel van
20. Sint Walburch tot Aernhem, Z (zuiden) d'onmundige kinderen van
21. zaliger Henrick de Ruijter. W (westen) Cornelis Ponsszoon ende N (noord) de Heus-
22. dense Leijgraeff. Ende voorts ex omnibus. Actum den 26
23. december anno 1653. Was bij de debiteuren onderteijkent. present
24. J. Huijbertsszoon

kantlijn: gecasseert den 28 augusto anno 1658

25. Jonkheer Willem Pieck ende Joffrouw Barbara van Wees, echteluiden pro-
26. miserunt aen Alert van Heumen ende Elisabeth Jans echteluiden
27. ses hondert gulden cum interesse, uut een camp weijlants hal-
28. dende vijff mergen genaemt de Nieuwe weijde gelegen op
29. Heusden, O (oosten) signeur Johan van Ommeren tot Aernhem, Z (zuiden)
30. den heere van Hemmen, amptman cum suis. W (westen) Aelert
31. van Heumen voorschreven ende N (noorden) den voorschreven signeur Ommeren ende
32. Wijer Dirckssoon. Ende voorts ex omnibus. Actum den
33. 7 augusti anno 1644. Was bij den heer debiteur
34. Willem Pieck van Wolfsweert nevens Willem van Won
35. ende J Huijbertssoon als getuijgen onderteijkent.

woorden

Heusden	= Opheusden
promiserunt	= beloven, toezeggen
melckoijen	= melkkoeien
solvendo	= te betalen
St. Stevensdach	= (waarschijnlijk) 13 januari (Stefanus van Luik, kloosterstichter)
sonder vertreck	= zonder uitstel
wijncoop	= voordeel (win) bij de koop (korting)
O, Z, W, N	= hier worden de belendingen genoemd, aan de Oost, Zuid, West en Noordzijde.
leijgraaff	= hoofdwatgang
ex omnibus	= uit allen

cum interesse	= met rente
onmundige kinderen	= onvolwassen kinderen
debiteuren	= schuldenaren
present	= aanwezig
camp	= stuk grond
cum suis	= met de zijnen (en anderen)

Betekenis van de tekst

Dit is een bladzijde uit een 'protocol van bezwaar'. Dat zijn boeken waarin de aantekeningen over rechtszittingen betreffende vrijwillige rechtspraak werden genoteerd, en dan overwegend de zaken die handelingen met onroerend goed aangeven. Men treft erin vooral zaken aan over onroerend goed, zoals verkoop en overdracht, maar ook schuldbekentenissen, geldleningen en magescheiden (boedelscheidingen) staan in de protocollen.

Regels 1-15 (het eerste stukje) gaat over een belofte /garantie die twee personen aan anderen doen over de betaling van 465 gulden voor geleverde goederen. Het gaat om een levering 'op afbetaling': ze mogen er zeven jaar over doen, namelijk tot St. Stevensdag 1650, Als er in één keer betaald wordt, zullen ze een premie ("winkoop") krijgen in de vorm van een ton bier. Na "uut..." volgt het onderpand dat werd gesteld tot zekerheid van betaling van het bedrag. Daarna volgende belendingen van dit perceel.

Het stellen van onderpanden bij zaken als geldleningen kwam heel veel voor.

Regels 16-24 (het tweede stukje) is een schuldbekentenis (wegens geldlening). De eerste twee personen garanderen 400 gulden met rente te betalen aan de andere personen, met als onderpand een stuk land gelegen in de Snellenburg onder Heusden (= Opheusden). Daarna volgen de belendingen van dit stuk land.

Regels 25-35 (het derde stukje) is ook een schuldbekentenis (wegens geldlening), waarbij de eerste twee personen garanderen 600 gulden met rente te betalen aan de andere personen, met als onderpand een stuk weiland genaamd de Nieuwe weijde, groot vijf morgen.

Oplossing patroniemen:

ik heb hier gekozen voor de oplossing om alle patroniemen die niet voluit zijn geschreven op te lossen als –*ssoon*. Er is steeds duidelijk een tweede S te zien, maar wat daarna komt, is niet zeker.

Meerdere oplossingen zijn hier mogelijk, ook -*ssen* en –*ss*. zijn goed. Er is ook wat voor te zeggen om af en toe op te lossen als –*sszoon*, soms lijkt de laatste haal een Z.

Les 3. Lestekst 2. RBS 1284, kerkboek van Ophemert, fol 14, trouwaantekeningen

1. Jan Gerritszoon van Meteren, weduenaer
2. van Klaesken Gijsbersdochter met Steventje Klasen
3. Kock, weduwe van Gerit de Grootd, sijn op
4. den 28 februari anno 1684 voordien kerckenraedt alhier
5. tot Op hemert ondertrout ende den 30 mert
6. door dominee Herleus in den echten staedt bevesticht

7. Dirck Willemsen met Jantje Krijnen sijn
8. alhier voor den kerckenraedt ondertroutt ende
9. 6 april anno 1684 door den proponent getrouwt

10. Den selfden dito is oock getrouwt Rom Huij-
11. berse met Willemken Wilms

anno 1684

12. den 23 november zijn alhier tot Ophemert in ondertrouw
13. opgenomen Marcus Thijssen jonge man van Ophemert en
14. ruijter onder de heer major Tengnaegel en Grietjen
15. Willems jonge dochter van Ophemert
16. den 15 december getrouwt

17. Den 19 december zijn op het vertoonen van een attestatij
18. van de kerckeraet van Varick alhier getrouwt
19. Dirck Jansen Vonck en Willemken Theunis
20. weduwe van Jan Petersen.

1685

21. Den 2 van april zijn alhier tot Ophemert in ondertrouw
22. opgenomen Hendrick Hendrickszoon van Sas weduenaer van
23. Hendrickje Jans en Aeldertjen Willems, jonge dochter van Zenuwijnen
24. den 23 dito hier getrouwt

25. den ii (2) van october zijn op het toonen van een attestatij van den
26. kerckenraet van Wadenoijen van datse in ondertrouw wettig
27. opgenomen waeren, hier drie houwlicke proclamatie gegaen
28. van Dirck Gerritszoon Verbeeck jongman van
29. Ophemert en Aeltjen Willemsdochter, jongedochter van Waedenoijen
30. den 30 dito een attestatij gegeven van datse sonder verhinde-
31. ring haer voortgank hebben gehadt om tot Wadenoijen te
32. mogen trouwen

33. Den 7 van november zijn in ondertrouw opgenomen Gerrit Cornelissen
34. van Mil, jonge man en Lijsken Dercks van Beest jonge dochter beijde wonende
35. tot Ophemert
36. den 3 (*doorhaling van decem..*) december getrouwt

betekenis tekst

Huwelijken die werden gesloten voor een gereformeerde (hervormde) predikant werden in de Nederlanden ook als burgerlijk huwelijk erkend. Katholieken moesten voor een rechtsgeldig huwelijk voor het gerecht of voor de predikant trouwen en konden daarna desgewenst ook nog voor de eigen kerk trouwen.

Voor een huwelijk werd men in ondertrouw opgenomen en daarna nog twee keer afgeroepen (proclamatie). Als dan niemand bezwaar maakte, werd na de derde proclamatie het huwelijk gesloten.

Les 3. Lestekst 3. Oud Archief Culemborg, inv.nr. 1780, folio 16***VARIANT 1: Alle patroniem-afkortingen opgelost naar meest waarschijnlijke schrijfwijze***Bladzijde uit het register van het Vier gekroonden of Bijhouwersgilde

1. leerknechten

1641

2. Willem Stev**ssen** (*dit moet eigenlijk zijn: Stevenszoon*) hoepmaeker knecht

tussenregel: alhier de vader en hier voor op de hoepsnijders de soon (*)

3. Tonis Cornel**issen** hoepsnijder knecht

4. Abram Geerit**szoon** hoepsnijder knecht

5. Jan Hendrick**ssen** schiptimmerman knecht

6. Claes Jans**szoon** hoepsnijder knecht

7. Jan Muller hoepsnijder knecht

8. Willem Peter**zoon** glaesmaekers knechtsgilt

9. Peter Hendrik**se** Benschopper van Lakervelt

10. Hendrick Gert**zoon** vande Schoondewortzen dijck leerknecht

11. Peter Gijsberts Raeijmaeker knecht

12. Hendrick van Noijen Kuijper knecht

13. Meelis Eijmbert**zoon** den Haen hoepsnijder knecht

14. Willem den Haen hoepsnijder knecht

15. Cornelis Dirck**sen** van Wamel leerknecht hoepsnijder

16. Jan Gerret**zoon** timmerman leerknecht

17. Gerrit Dirck**ssen** timmerman leerknecht

18. Hendrick Jans**sen** Sam Cuijper leerknecht

1652

19. Leendert Jacop**sen** hoepsnider knech

1661

20. Franck Jacop**sen** hoepmakers knecht

* tekst bij de hoepsnijders luidt: "1654. Steeven Steevensen int Spoel. Apparent de soon van Steven Stevensen op de leerknegts hier agter"

Patroniemen

Let hier op de grote verscheidenheid waarop het patroniem wordt weergegeven!

Les 3. Lestekst 3. Oud Archief Culemborg, inv.nr. 1780, folio 16**VARIANT 2: Alle patroniem-afkortingen opgelost volgens kritisch-normaliserende methode****Oplossing voor patroniemen in deze methode:**

- Oplossing voluit indien dit zeker is, bijv. het is door dezelfde schrijver elders in de tekst voluit geschreven.

- Bij afkortingen kiezen uit twee mogelijkheden:

- alles op één manier oplossen, vaak wordt dan gekozen voor **–sen**
- afkorting niet oplossen, maar punt zetten om te laten zien dat het afgekort is.

In de volgende variant heb ik gekozen voor het gebruik van een punt.

Bladzijde uit het register van het Vier gekroonden of Bijlhouwersgilde

1. leerknechten

1641

2. Willem Stev**ssen** (*dit moet eigenlijk zijn: Stevenszoon*) hoepmaeker knecht

tussenregel: alhier de vader en hier voor op de hoepsnijders de soon (*)

3. Tonis Cornel**issen** hoepsnijder knecht

4. Abram Geerits. hoepsnijder knecht

5. Jan Hendrick**ssen** schiptimmerman knecht

6. Claes Jans**s**. hoepsnijder knecht

7. Jan Muller hoepsnijder knecht

8. Willem Peter**zoon** glaesmaekers knechtsgilt

9. Peter Hendrik**se** Benschopper van Lakervelt

10. Hendrick Gert**zoon** vande Schoondewortzen dijck leerknecht

11. Peter Gijsberts Raeijmaeker knecht

12. Hendrick van Noijen Kuijper knecht

13. Meelis Eijmbert**z**. den Haen hoepsnijder knecht

14. Willem den Haen hoepsnijder knecht

15. Cornelis Dirck**sen** van Wamel leerknecht hoepsnijder

16. Jan Gerret**zoon** timmerman leerknecht

17. Gerrit Dirck**ssen** timmerman leerknecht

18. Hendrick Jans**sen** Sam Cuijper leerknecht

1652

19. Leendert Jacops. hoepsnider knech

1661

20. Franck Jacopsen hoepmakers knecht

- tekst bij de hoepsnijders luidt: "*1654. Steeven Steevensen int Spoel. Apparent de soon van Steven Stevensen op de leerknegts hier agter*"

beroepen:

bijhouwersgilde = timmermansgilde

hoepsnijder: = de persoon die de wilgen en populierentwijgen spleet voor het maken van hoepels. Hoepels werden gebruikt voor tonnen.

hoepmaker = degene die de hoepels voor de tonnen maakt.

cuiper = maker van tonnen,